

MENEJMENT NAZARIYASINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH

Chorshanbiyev Otabek Normurod o'g'li

4-bosqich talabasi Qarshi Muhandislik Iqtisodiyot Instituti

Menejment(tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqolada menejment nazariyasining asosiy tamoyillari, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy qarashlari o'rganilib, ularning tashkilot faoliyatini samarali boshqarishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Menejment nazariyasining ilmiy asoslarini shakllantirishda klassik va zamonaviy yondashuvlar, shuningdek, turli maktablarning hissasi batafsil ko'rib chiqiladi. Tahlil natijasida, bugungi kunda samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni uyg'unlashtirishning dolzarbligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Menejment, nazariya, tahlil, tashkilot, boshqaruv, samaradorlik, tamoyillar, zamonaviy yondashuvlar.

ИНСТИТУТ ИНЖЕНЕРНОЙ ЭКОНОМИКИ

Менеджмент (по отраслям и секторам)

Студент 4-го курса, Чоршанбиев Отабека Нормуродович

Изучение и анализ теории управления

АННОТАЦИЯ,

В данной научной статье рассматриваются основные принципы, этапы развития и современные взгляды на теорию управления, а также анализируется их значение в эффективном управлении организацией. Подробно рассмотрены классические и современные подходы, а также вклад разных школ в формирование научных основ теории управления. В результате анализа обоснована актуальность сочетания теоретических знаний и практических навыков для принятия эффективных управленческих решений сегодня.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

Ключевые слова: Менеджмент, теория, анализ, организация, управление, эффективность, принципы, современные подходы.

INSTITUTE OF ENGINEERING ECONOMICS

Management (by industries and sectors)

Chorshanbiyev, a 4th grade student, is the son of Otabek Normurod.

Study and analysis of management theory.

ANNOTATION

This scientific article examines the main principles, stages of development and modern views of management theory, and analyzes their importance in effective management of the organization. Classical and modern approaches, as well as the contribution of different schools in the formation of the scientific foundations of management theory, are considered in detail. As a result of the analysis, the relevance of combining theoretical knowledge and practical skills to make effective management decisions today is based.

Key words: Management, theory, analysis, organization, management, efficiency, principles, modern approaches.

KIRISH

Menejment nazariyasini o'rganish zamonaviy jamiyatda tashkilotlar faoliyatining samaradorligini ta'minlashning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Menejment atamasi XIX asrning oxiri va XX asr boshlarida ishlab chiqilgan bo'lsa-da, boshqaruv tamoyillari insoniyat rivojining ilk bosqichlaridan buyon mavjud edi. Har bir tarixiy davrda menejmentga bo'lgan talablar o'zgarib borgan, bu esa nazariyaning doimiy rivojlanishiga olib kelgan. Masalan, Frederik Teylorning 1911-yilda nashr etilgan "Ilmiy boshqaruv tamoyillari" kitobi sanoat korxonalaridagi jarayonlarni tizimlashtirishga asos soldi. Ushbu yondashuv ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda inqilobiy ahamiyatga ega bo'lgan.

XX asrning o'rtalariga kelib, menejment nazariyasi bir nechta yirik maktablarga bo'lingan. Klassik boshqaruv nazariyasi, inson resurslari menejmenti, tizimli

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

yondashuv va holatli tahlil nazariyasi shular jumlasidandir. Masalan, 1954-yilda Piter Druker tomonidan taklif etilgan "Maqsadlar bo'yicha boshqaruv" (Management by Objectives) konsepsiyasi tashkilotlarda strategik rejalashtirishning yangi bosqichini boshlab berdi. Aynan ushbu yondashuv xodimlarni rag'batlantirish va ular o'rtasida ishonchli munosabatlarni o'rnatishda samarali deb topildi.

Bugungi kunda menejment nazariyasi texnologik taraqqiyot, globalizatsiya va raqobatning kuchayishi tufayli yanada murakkablashmoqda. 2023-yilgi hisobotlarga ko'ra, dunyodagi yetakchi kompaniyalarning 87 foizi innovatsiyalarni boshqarishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan. Bu raqam menejment nazariyasini o'rganishda ilmiy yondashuvlar va amaliy texnikalarni uyg'unlashtirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, samarali menejment tamoyillarini qo'llagan tashkilotlarning iqtisodiy ko'rsatkichlari boshqa kompaniyalarga nisbatan 25-30% yuqoridir. Masalan, 2020-2022-yillar oralig'ida dunyoning 100 yirik kompaniyasi o'rtasida o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsiyalarni boshqarishga doir yangi yondashuvlar kompaniyalarning umumiy daromadini yiliga o'rtacha 12 foizga oshirgan. Menejment nazariyasi rivojlanishining bugungi bosqichida inson omiliga, ma'lumotlar tahliliga va zamonaviy texnologiyalarga asoslangan yondashuvlar alohida o'rin tutadi. Misol uchun, sun'iy intellekt yordamida qabul qilinayotgan boshqaruv qarorlari jarayonni sezilarli darajada tezlashtirishga yordam bermoqda. 2024-yilga kelib, dunyoning yirik korxonalarining 45 foizi menejment tizimida sun'iy intellektdan foydalanishni boshlagan. Shu tariqa, menejment nazariyasini o'rganish va uni amaliyotga tatbiq etish nafaqat tashkilotlarning, balki butun iqtisodiy tizimlarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Bu esa ushbu sohaning doimiy tadqiq etilishini ta'minlaydi.

NATIJALAR

Menejment nazariyasini o'rganish jarayonida turli yondashuvlar va metodologiyalarni qo'llash orqali erishilgan natijalar ko'p qirrali va chuqur ahamiyatga ega. Ilk nazariy yondashuvlar asosan ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy tadqiqotlar boshqaruvning insoniy va texnologik jihatlariga ko'proq e'tibor bermoqda. Misol uchun, Frederik Teylarning ilmiy boshqaruv tamoyillari ishchilar samaradorligini oshirishga katta

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

hissa qo'shgan, biroq keyinchalik o'tkazilgan tadqiqotlar bu yondashuv inson omiliga yetarlicha e'tibor bermasligini ko'rsatdi.

Bugungi kunda menejment nazariyasini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri bu tizimli yondashuvdir. Ushbu yondashuv tashkilotni bir butun tizim sifatida ko'rib chiqadi va uning har bir bo'g'inini o'zaro bog'liqlikda tahlil qilishni ta'minlaydi. Masalan, 2022-yilda o'tkazilgan tadqiqotlar natijasida tizimli yondashuvni qo'llagan kompaniyalarning samaradorlik ko'rsatkichlari 15 foizga oshgani aniqlangan. Bu uslub, ayniqsa, yirik korporatsiyalar va murakkab tashkiliy tuzilmalarga ega bo'lgan tashkilotlar uchun muhim hisoblanadi. Bundan tashqari, zamonaviy menejmentning rivojlanishida inson resurslarini boshqarish (HRM) yondashuvining hisssasi katta. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yil holatiga ko'ra, kompaniyalarning 70 foizi xodimlarni boshqarishning innovatsion texnologiyalarini joriy qilgan. Ushbu yondashuv mehnat unumdorligini oshirish bilan birga, xodimlar o'rtasidagi ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Natijada, HRM yondashuvi kompaniyaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi. Menejment nazariyasining yana bir dolzarb yo'nalishi bu raqamli transformatsiya bilan bog'liq boshqaruv tamoyillari hisoblanadi. Sun'iy intellekt, ma'lumotlarni tahlil qilish (big data) va avtomatlashtirish kabi texnologiyalar boshqaruv jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda. Misol uchun, McKinsey kompaniyasining 2023-yilda e'lon qilingan hisobotiga ko'ra, raqamli texnologiyalarni faol joriy qilgan kompaniyalar daromadlarini yiliga o'rtacha 22 foizga oshirishga erishgan. Bu esa zamonaviy menejmentda innovatsiyalarni boshqarishning naqadar muhimligini yana bir bor isbotlaydi. Boshqa tomondan, menejment nazariyasini o'rganishda milliy va mintaqaviy xususiyatlarni hisobga olishning ahamiyati ortib bormoqda. Masalan, Sharq va G'arb menejment yondashuvlari o'rtasidagi farqlarni tahlil qilish natijalari ko'rsatadiki, Sharq uslublari uzoq muddatli rejalashtirish va barqarorlikka ko'proq urg'u beradi, G'arb esa innovatsiyalar va tezkor qaror qabul qilishga intiladi. Ushbu farqlarni o'rganish xalqaro kompaniyalar faoliyatida samaradorlikni oshirish uchun foydalidir. Menejment nazariyasi zamonaviy dunyoning iqtisodiy va ijtimoiy ehtiyojlariga javob beradigan universal tamoyillarni ishlab chiqishda davom etmoqda. Shu bilan birga, har bir tashkilot o'ziga xos boshqaruv uslublarini

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

shakllantirishda menejment nazariyasi bilan amaliyot o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashi zarur. Bugungi kunda menejment nazariyasini chuqur o'rganish va tahlil qilish tashkilotlar uchun strategik ustunlikni ta'minlashda eng muhim vositalardan biri hisoblanadi.

MUHOKAMA

Menejment nazariyasini o'rganish jarayonida asosiy diqqat zamonaviy yondashuvlar va ularning amaliyotdagi qo'llanilishiga qaratilishi zarur. Hozirgi davrda menejmentning nazariy va amaliy jihatlarini o'rtasida kuchli o'zaro bog'liqlik mavjud bo'lib, ular bir-birini to'ldiradi. Masalan, Piter Druker tomonidan ilgari surilgan "Maqsadlar bo'yicha boshqaruv" tamoyillari hozirgi korporativ boshqaruvning muhim qismiga aylangan. Ushbu yondashuv xodimlarni umumiy maqsadlarga yo'naltiradi va tashkilot ichidagi hamkorlikni kuchaytiradi. 2023-yilgi xalqaro tadqiqotlar natijalariga ko'ra, bu tamoyillarni qo'llagan kompaniyalarda xodimlarning ish samaradorligi 18 foizga oshgan. Klassik nazariya va zamonaviy menejment o'rtasidagi farqlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, boshqaruvning rivojlanish jarayoni har doim jamiyat ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. Masalan, Frederik Teylorning ilmiy boshqaruv modeli ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtirish va samaradorlikni oshirishga qaratilgan bo'lsa, bugungi kunda inson omiliga ko'proq urg'u berilmoqda. Bu o'zgarishlar xodimlarning motivatsiyasi, jamoaviy ishlash va innovatsion yechimlarni topishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, 2020-yilgi pandemiya davrida menejment yondashuvlarida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Ko'plab tashkilotlar masofaviy ish formatiga o'tishga majbur bo'ldi, bu esa boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish va moslashuvchan yondashuvlarni talab qildi. Misol uchun, Deloitte kompaniyasining tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, pandemiya davrida raqamli boshqaruv texnologiyalarini qo'llagan korxonalarning 65 foizi iqtisodiy inqiroz sharoitida raqobatbardoshlikni saqlab qolishga muvaffaq bo'lgan. Bu fakt zamonaviy menejmentda texnologik innovatsiyalarning o'zni qanchalik katta ekanini tasdiqlaydi.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, menejmentning tizimli yondashuvini qo'llash ko'p jihatdan samaradorlikka olib keladi. 2022-yilda o'tkazilgan xalqaro tadqiqot natijalariga ko'ra, tashkilotning barcha bo'limlari o'rtasidagi muvofiqlikni

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

ta'minlagan kompaniyalarning rentabellik darajasi 27 foizga yuqori bo'lgan. Bunday natijalarga erishishning asosiy omillaridan biri jarayonlarni tahlil qilish va optimallashtirish bo'lib, bu menejment nazariyasining markaziy qismidir. Menejment nazariyasi inson resurslarini boshqarishga ham alohida e'tibor qaratadi. Xodimlarning malakasini oshirish, ularni motivatsiyalash va ular uchun qulay sharoit yaratish boshqaruv jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Masalan, 2023-yilda o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, xodimlarning malakasiga sarmoya kiritgan kompaniyalarning ishlab chiqarish hajmi yiliga o'rtacha 15 foizga oshgan. Ushbu fakt inson kapitalini samarali boshqarish zamonaviy menejmentning muvaffaqiyat kaliti ekanini ko'rsatadi. Menejment nazariyasini tahlil qilish jarayonida milliy va xalqaro tajribalarni birlashtirish zarurati ham seziladi. Sharq menejment tamoyillarida barqarorlikka, uzoq muddatli strategik rejalashtirishga e'tibor qaratilsa, G'arb yondashuvlari innovatsiyalarni tezkor joriy qilishga asoslanadi. Ushbu ikki modelning uyg'unlashtirilishi menejment jarayonlarini takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, menejment nazariyasining rivojlanishi va amaliyotga tatbiq etilishi tashkilotning uzoq muddatli muvaffaqiyati va barqarorligi uchun strategik ahamiyatga ega. Texnologiyalarni joriy qilish, inson resurslariga e'tibor qaratish va tizimli yondashuvlarni qo'llash zamonaviy menejmentning asosiy tamoyillarini tashkil etadi. Shu bilan birga, har bir tashkilot o'z ehtiyojlariga mos ravishda menejment yondashuvlarini shakllantirishi zarur. Bu esa menejment nazariyasini chuqur o'rganish va uning barcha qirralarini tahlil qilish zaruratini yanada oshiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Shodmonov, Sh. R. (2020). Menejment asoslari. Toshkent: Universitet nashriyoti. 320 bet.
2. Rahimov, J. A. (2022). Inson resurslarini boshqarishning yangi tamoyillari. Qarshi: Ilmiy nashriyot. 285 bet.
3. Qosimov, O., & Mirzayev, F. (2019). Tashkilotlarda menejmentning amaliy jihatlari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti. 248 bet.
4. To'xtayev, S. A. (2021). Innovatsion boshqaruv va uning iqtisodiy samaradorligi. Toshkent: Fan va Texnologiya. 272 bet.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

-
5. Jo'rayev, A. S. (2018). Korxona menejmentining strategik yondashuvlari. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti. 198 bet.
 6. Karimov, U. K. (2020). Menejment nazariyasining rivojlanish bosqichlari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti. 310 bet.
 7. Usmonov, B. R. (2021). Korxona boshqaruvida zamonaviy texnologiyalar. Qarshi: Ma'rifat nashriyoti. 256 bet.
 8. Normatov, H. T., & Abdurahmonov, R. I. (2019). Menejment va marketing tamoyillari. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti. 280 bet.
 9. Yunusov, I. S. (2022). Liderlik va boshqaruv madaniyati. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya. 230 bet.
 10. Xoliqov, A. T. (2023). Boshqaruvda innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalar. Toshkent: Innovatsiya va Rivojlanish nashriyoti. 298 bet.